

СТАН ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПТНЗ

У сучасних умовах реформування та розвитку освіти все актуальнішими є сучасні освітні технології (їх створення, впровадження, вдосконалення), покликані забезпечити ефективність навчання і виховання, розвивати особистість, формувати світоглядну культуру учнів і студентів, створювати умови для їх творчої діяльності.

Сучасні освітні технології збагачують освітній процес за рахунок упровадження активних, аналітичних, комунікативних засобів навчання; забезпечують зв'язок теорії та фундаментального підходу в науці з практикою і прикладними дослідженнями; змінюють уявлення викладачів і студентів про освітню діяльність; формують сучасні компетенції у майбутніх фахівців, що відповідають вимогам ринку праці; забезпечують становлення аналітичних, організаційних, проектних, комунікативних навичок, здатності прийняття рішення в невизначених ситуаціях, уміння будувати і керувати індивідуальними освітніми програмами; є ресурсом для зміни змісту освіти і структури освітнього процесу відповідно до міжнародних вимог і Болонської угоди.

Сучасні освітні технології нині широко досліджуються в Україні та Росії (І. Дичківська, М. Кларін, В. Лозова, О. Пехота, С. Подмазін, І. Прокопенко, Г. Селевко та ін.) [1-7]. Проблеми освітніх інновацій вивчають І. Бех, Н. Бібік, С. Гончаренко, І. Єрмаков, В. Ільченко, Н. Пастернак, В. Паламарчук, Л. Подимова, В. Сластьонін, Ю. Швалб, М. Ярмаченко. Різноманітні класифікації освітніх інновацій представлені у працях К. Ангеловські, О. Козлової, Л. Машкіної, К. Роджерса, І. Підласого. Проблеми впровадження сучасних освітніх технологій у професійну підготовку майбутніх фахівців вивчають А. Беляєва, В. Безпалько, Ю. Васьков, Р. Гуревич, О. Домінський, Н. Ничкало, Д. Чернілевський та ін.

Мета статті – розглянути стан використання сучасних освітніх технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців у професійно-технічних навчальних закладах.

Нами було розроблено анкету та проведено опитування серед викладачів професійно-технічних навчальних закладів Львівської та Волинської областей. Було опитано 160 педагогічних працівників.

На питання анкети «Яким методам навчання – традиційним чи інноваційним – Ви віддаєте перевагу у своїй педагогічній діяльності?» респонденти дали такі відповіді: традиційним – 56,86%, інноваційним – 15,69%, поєднують рівною мірою – 25,49%, не дали відповіді на це запитання – 1,96%. При цьому респонденти, які віддають перевагу традиційним методам навчання, у більшості випадків зазначали, що поєднують їх з інноваційними у тому чи іншому співвідношенні, або ж використовують інноваційні елементи у традиційному навчанні. Респонденти, які віддають перевагу інноваційним методам навчання, зазначили, що використовують інноваційні методи, якщо є можливість, і також у поєднанні з традиційними методами навчання. Викладачі, які рівною мірою використовують і традиційні, й інноваційні методи, наголошували, що часто використання тих чи інших методів залежить від теми заняття. Таким чином, педагогічні працівники ПТНЗ загалом перевагу віддають традиційним методам навчання.

З метою з'ясування теоретичної підготовки педагогічних працівників ПТНЗ до використання у навчально-виховному процесі сучасних освітніх технологій в анкеті було передбачено такі питання: Як Ви розумієте поняття «технології навчання»? Що таке, на вашу думку, «освітні технології»? Які інноваційні технології Ви знаєте?

Відповідаючи на питання «Як Ви розумієте поняття «технології навчання»?», більшість педагогічних працівників ПТНЗ визначає поняття «технології навчання» як систему методів, засобів, форм навчання, а також методик, спрямованих на підвищення

ефективності опанування тією чи іншою навчальною дисципліною (40,55%). Значна частина респондентів розуміє це поняття як послідовні дії вчителя й учнів, систему навчання (13,73%). Педагогічні працівники та керівники ПТНЗ, визначаючи поняття «технології навчання», називають різноманітні вимоги до навчання і викладання, до технологій навчання, а також до вчителя й учнів (16,98%). Багато респондентів також вважають, що це процес навчання, нові підходи до навчання (5,89%). 3,26% респондентів перелічують відомі їм технології, не пояснюючи самого поняття. 1,96% викладачів заміняють навчальні технології технологіями виробництва, ще 3,26% дають інші визначення поняття «технології навчання». Значна частина респондентів (14,37%) не змогла дати відповіді на це питання.

Відповіді на питання «Що таке, на вашу думку, «освітні технології»?» показали, що 31,36% респондентів визначають «освітні технології» як методи, засоби, форми, методики, прийоми та способи навчання і викладання, а також їх поєднання. Ще 4,58% респондентів ототожнюють освітні технології з технологіями навчання та 8,5% – із впровадженням нових технологій, інновацій. Отже, не бачать відмінностей між поняттями «освітні технології» та «технології навчання» 44,44% педагогічних працівників ПТНЗ. Як послідовні дії вчителя й учнів, систему, модель, шлях навчання «освітні технології» визначають всього 13,73% респондентів. Конкретні технології називають 1,96% респондентів. Як і серед відповідей на попереднє питання, у визначенні поняття «освітні технології» знаходимо перелік вимог до освітніх технологій (4,58%), намагання респондентів назвати освітні технології іншими словами: «технології в освіті», «прості освітянські технології», «технології, які застосовуються в освіті» та ін. (6,54%), а також інші недоречні визначення: «це те, що розширює світогляд», «правила в педагогічній праці», «слово учителя» тощо (4,58%). Серед відповідей виявилися й такі, як «абсурд» чи «філософське запитання», що свідчить про нерозуміння окремих респондентів, про що йдеться. 31,38% респондентів не відповіли на це запитання, що на 17,01% більше, ніж серед відповідей на попереднє питання.

Відповідаючи на питання «Які інноваційні технології Ви знаєте?», серед відомих інноваційних технологій респонденти називали як освітні технології, інформаційно-комунікаційні технології, так і методи, форми та засоби навчання. Частина респондентів інноваційні технології визначили як нові технології (5,33%), не пояснюючи, які саме. Багато педагогічних працівників ПТНЗ назвали такі освітні технології (12,85%): інтерактивне навчання, проблемне навчання, лекційно-семінарське навчання, модульне навчання, інтегроване навчання, дидактична евристика та ін. Досить відомими респондентам є комп'ютерні технології або інформаційно-комунікаційні технології (4,45%). Інноваційні технології у багатьох педагогічних працівників ПТНЗ асоціюються з сучасними технічними засобами навчання (32,03%). Як інноваційні технології називалися також різноманітні сучасні нетрадиційні методи, метод проектів, групові методи роботи, інтерактивний метод та ін. Інноваційними респонденти вважають і нетрадиційні уроки: диспути, ігри (ділові, рольові, інтерактивні), мозковий штурм, мікрофон, акваріум, КВК, криголам, тренінг, спарені уроки, творчі уроки, відеоуроки, уроки відповідей і запитань, уроки-інтерв'ю; а також роботу в малих групах, семінари, традиційні заняття, індивідуальні заняття, бесіду. До інноваційних технологій окремі педагогічні працівники ПТНЗ віднесли ілюстративний матеріал, книгу, конспекти, схеми, таблиці, періодичні видання, роздатковий матеріал, технологічні картки, а також конференції, круглі столи (3,11%). Частина респондентів під інноваційними технологіями розуміє технології виробництва (3,56%).

Отже, 81,77% інноваційних технологій названі респондентами правильно, а 18,23% не належать до них. Найвідомішими та найпопулярнішими серед педагогічних працівників ПТНЗ є інформаційно-комунікаційні технології, що, очевидно, пов'язано з їх бурхливим розвитком і активним упровадженням у сучасних навчальних закладах, зокрема в ПТНЗ.

Відповіді на питання «Які з інноваційних технологій Ви використовуєте у роботі з учнями?» виявилися також досить різноманітними. Серед інноваційних технологій, які респонденти використовують у роботі з учнями, були названі освітні технології, інформаційно-комунікаційні технології, а також методи, форми та засоби навчання. Педагогічні працівники ПТНЗ використовують на практиці такі інноваційні технології: інтерактивне навчання, проблемне навчання, диференційоване навчання, модульна технологія, розвивальне навчання, групове навчання, дослідницька технологія, лекційно-семінарська технологія, продуктивне навчання, сугестивна технологія, тестове навчання. Не залишилися поза увагою і традиційні технології. Педагогічні працівники ПТНЗ використовують на уроках з учнями інформаційно-комунікаційні технології, Інтернет. Досить активно використовується комп'ютер та комп'ютерна техніка (13,52%). Мультимедійна дошка та проектор, які мають змогу використовувати педагогічні працівники ПТНЗ, посідають друге місце (7,04%). Респонденти також використовують на практиці комп'ютерні програми з конкретних предметів (2,16%), презентації (2,16%), технічні засоби навчання (3,24%), нове обладнання та прилади (1,08%).

Респонденти також активно використовують: інтерактивні, рольові, ділові ігри, зокрема «Мікрофон», «Криголам», «Акваріум», бінарні уроки, навчальні відеофільми, КВК, майстер-класи, анкети, бесіди, ілюстративний матеріал, конспекти, роздатковий матеріал, слайди, схеми, таблиці, тести тощо. У ПТНЗ найчастіше проводяться уроки таких типів: індивідуальні заняття, комбінований урок, нетрадиційні уроки, практичні заняття, урок-гра, урок-дискусія, уроки-семінари, предметні тижні.

Серед інноваційних технологій, що використовуються педагогічними працівниками ПТНЗ у роботі з учнями, ми намагалися виявити найефективніші. На питання «Які з інноваційних технологій Ви вважаєте найефективнішими?» відповіли всього 47,47% респондентів. Найбільш ефективними педагогічні працівники ПТНЗ вважають інформаційно-комунікаційні технології (21,92%), у тому числі: мультимедійну техніку (13,33%), комп'ютер, якщо він наявний у кабінеті (4,11%), Інтернет (освітні сайти) (2,74%). Багато респондентів називають такі найбільш ефективні методи навчання (20,55%): робота в групах, репродуктивний метод, методи, спрямовані на розкриття індивідуальних особливостей студентів залежно від їх можливостей, методи, що спонукають дітей висловлювати свої думки, а також «бесіда+практика», «метод за способом передачі інформації», прості «методи навчання, які є в методичках», методи, «які досягають навчальної мети», «усі методи ефективні по-своєму залежно від будови уроку», «найтефективніший метод – це високопрофесійний викладач + вміння використовувати оргтехніку». Ефективним вважаються також ігри (5,48%): ділові, рольові, «Акваріум». Третє місце посідають освітні технології (13,69%), у тому числі інтерактивне навчання, індивідуальне навчання, практичне навчання, розвивальне навчання, сугестивна технологія.

Найефективнішими видами уроків педагогічні працівники ПТНЗ вважають (12,33%): нетрадиційні уроки, комбіновані, урок-дискусія, урок-тренінг, семінарське заняття, а також уроки, на яких використано максимум наочного матеріалу з життєвими прикладами. Ефективною, на думку респондентів, є самостійна робота учнів над проблемою (4,11%). До найефективніших інноваційних технологій педагогічні працівники ПТНЗ відносять також (5,48%): ТЗН, роздатковий матеріал, наочність.

Таким чином, найефективнішими, на думку педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів, є інформаційно-комунікаційні технології (21,92%), різноманітні методи навчання (20,55%), сучасні освітні технології (13,69%). Однак багато респондентів зазначають, що вибір тих чи інших інноваційних технологій залежить від аудиторії, теми уроку, ситуації. Викладачі ПТНЗ пропонують використовувати їх у комплексі, поєднуючи з традиційними методами і засобами.

На питання «Звідки Ви черпаєте інформацію про сучасні освітні технології, інноваційні технології навчання, нові методи та форми роботи відповіли – 88,89%

респондентів, причому педагогічні працівники ПТНЗ називали від 1 до 6 джерел інформації. Найпопулярнішими серед педагогічних працівників ПТНЗ є друковані видання (46,67%). Це сучасна освітня, педагогічна, спеціальна, технічна, науково-методична, методична література (24,67%), у тому числі підручники (3,67%), серед яких перевага надається новим, проте популярними залишаються і старі підручники, методичні рекомендації та посібники (3,33%), посібники (2,0%), професійна література, наукові видання, наприклад, «Нестандартні уроки», «Інноваційні технології» тощо. Попитом користуються і періодичні видання (21,67%) для освітян, професійна преса, а саме журнали та газети. Друге місце посідає Інтернет (29,0%), хоча окремі викладачі зазначають, що «Інтернет перебиває всі бібліотеки, однак постає питання довіри до інформації». Важливим для педагогічних працівників ПТНЗ у даному контексті є обмін досвідом (14,0%) з колегами, методистами, досвідченими викладачами, інспекторами управління, заступниками директора з навчально-виховної роботи чи навчально-методичної роботи, друзями, який здійснюється на наукових семінарах, педагогічних радах, відкритих уроках, засіданнях методичної комісії, практичних заняттях, тренінгах, майстер-класах, конференціях, педагогічних читаннях та ін. Не останню роль в інформуванні педагогічних працівників ПТНЗ про сучасні освітні технології, інноваційні технології навчання, нові методи та форми роботи відіграють курси підвищення кваліфікації, а також сучасні засоби масової інформації, зокрема радіо й телебачення, зв'язки із зарубіжними колегами, інструкційні розробки, інформації з підприємств. Респонденти називали й такі джерела, як самоосвіта, мультимедійна дошка, навчальні програми, різні доступні джерела, новинки, різні форми методичної роботи.

Таким чином, найпопулярнішими серед педагогічних працівників ПТНЗ залишаються друковані видання (46,67%), у тому числі сучасна освітня, педагогічна, спеціальна, технічна, науково-методична, методична література, зокрема підручники, методичні рекомендації та посібники (24,67%), та періодичні видання (21,67%). На 17,76% менше позицій зайняв Інтернет (29,0%). Для педагогічних працівників ПТНЗ важливими є обмін досвідом із колегами, методистами, досвідченими викладачами, курси підвищення кваліфікації, а також сучасні засоби масової інформації.

На питання «Чи задовольняє Вас підручник, яким Ви користуєтеся?» 38,57% респондентів дали відповідь «так», при цьому давали використовуваним підручникам різноманітні позитивні характеристики: «можна знайти чіткі відповіді на запитання», «виклад матеріалу доступний, є питання для самоконтролю, витяги з нормативних документів», «все надано, що потрібно», «доступний для учнів, чітко описана технологія виконання тієї чи іншої роботи тощо. Водночас 26,14% респондентів зазначили, що використовуваний ними підручник задовольняє їх частково. При цьому педагогічні працівники ПТНЗ вказували такі причини: «бо змінюється виробництво і змінюються різні технології», «деякі методики не функціональні», «задовольняє з окремих тем», «застарілий, а нових підручників немає», «не впроваджено новітніх технологій», «не всі розділи нової навчальної програми висвітлені в підручниках», «не повністю викладений матеріал», «потрібно шукати додаткові джерела для викладення матеріалу» тощо. 20,26% респондентів не задовольняє використовуваний підручник, причому педагогічні працівники ПТНЗ так обґрунтовували свої відповіді: «відсутні нововведення», «застарілий», «він застарілий, хоча виданий недавно», «російська мова», «деякий матеріал поданий надто важко для учнів», «підручник написаний дуже складно, не для учнів профтехосвіти». Окремі респонденти зазначали, що використовують матеріал з Інтернету або ж розробляють власні конспекти лекцій тощо.

Пов'язаним із попереднім є питання «Чи, на Вашу думку, передбачене використання сучасних освітніх технологій в існуючих підручниках для ПТНЗ?». Найбільше педагогічних працівників вказали, що в існуючих підручниках для ПТНЗ не передбачене використання сучасних освітніх технологій (37,25%). 19,61% респондентів вважають, що використання сучасних освітніх технологій в існуючих підручниках для ПТНЗ

передбачене та 10,46% респондентів – частково передбачене (10,46%). До іншого (1,31%) було віднесено такі відповіді: «так і ні», «не впевнена».

Частина респондентів із тих, які відповідали «так» або «частково», дали відповіді й на наступне питання (52,17%): «Назвіть, яких саме» (використання яких саме сучасних освітніх технологій передбачене в існуючих підручниках для ПТНЗ?).

Було названо такі сучасні освітні технології: дистанційне навчання, модульна система навчання, проблемне навчання, а також: наукові проекти, мозковий штурм, інформаційні технології, міжпредметна інтеграція, багаторівневність, варіативність та орієнтація на міжкультурний аспект, рольові ігри, креативний та репродуктивний методи, різні методи проведення уроку, урок-диспут, аналіз художнього тексту, бесіди з постановкою проблем, робота в групах, акваріум, служби інтернету, прикладне програмне забезпечення, використання ТЗН, програмування, використання діапроекторів, кінофільмів, пристосувань, діагностичних приладів.

Отже, використання сучасних освітніх технологій, на думку респондентів, мало передбачене в існуючих підручниках для ПТНЗ.

На питання «Чи використовуєте Ви додаткову літературу у процесі підготовки до проведення уроків?» ми отримали одностайну відповідь «Так», однак 4,58% не дали відповіді на це питання. Найбільше педагогічні працівники ПТНЗ у процесі підготовки до проведення уроків використовують публікації в журналах (35,22%) та газетах (1,3%). На другому місці серед додаткових джерел інформації є інші підручники (21,3%). Водночас електронний підручник використовують усього 2 респонденти. Популярними серед викладачів є методичні рекомендації (17,83%) методичні посібники, розробки уроків (5,22%). Респонденти називали й інші літературні джерела (6,96%): довідники, енциклопедії, книги про мистецтво, з рисунку і живопису, збірники задач, роздатковий матеріал, професійна література, наприклад, збірник страв української кухні, кондитерських виробів, література про сучасні вимоги до ресторанного сервісу, інструкції до використання матеріалів, приладів, проспекти фірм-виробників, кодекси законів (про працю, сімейний, кримінальний, адміністративний), при цьому зазначалося, що користуються часто і багато додатковою літературою. У процесі підготовки до проведення уроків респонденти використовують також Інтернет (7,39%), зокрема інтернет-бібліотеки та інтернет-сайти; засоби масової інформації (1,74%), які найшвидше подають останню інформацію, зокрема телевізійні майстер-класи, теле- і радіо новини тощо.

Отже, у процесі підготовки до проведення уроків педагогічні працівники ПТНЗ найчастіше використовують публікації в журналах (35,22%), інші підручники (21,3%), методичні рекомендації (17,83%), Інтернет (7,39%).

На питання «Які інноваційні технології навчання, нетрадиційні методи і форми роботи найбільше подобаються учням? Чому?» ми отримали дуже різноманітні відповіді респондентів (69,93%). Педагогічні працівники ПТНЗ зазначили, що найпопулярнішими серед учнів є ігрові методи, ділова гра (11,9%); використання на уроках комп'ютерної техніки (7,74%); перегляд відеофільмів (5,36%) та діафільмів (0,6%); бесіда, діалог з учнями, спілкування (4,76%); практичні заняття (4,17%); робота в групах (4,17%); дискусії (4,17%); презентації (3,57%); інтерактивні методи навчання (2,38%); демонстрація (2,38%); використання мультимедійної техніки (2,38%); нетрадиційні методи і форми (1,79%); проблемне навчання (1,79%); семінари (1,79%).

Однаковою мірою учні виявляють інтерес до таких форм і методів роботи (18,43%), як метод проектів, конференція, театралізація, бінарні уроки (викладач – майстер), наочність, пошукова робота, дослідницькі методи, екскурсії, знання предмета викладання, мозковий штурм, КВК, навчання на виробництві, приклади з життя, поєднання одного предмета з іншими.

Серед інноваційних технологій навчання, нетрадиційних методів і форм роботи, які найбільше подобаються учням, було згадано (22,62%): модульну технологію, пізнавальну

технологію, розвивальну технологію, бригадне навчання, будь-які методи, що захоплюють новизною, репродуктивний метод, провокування, розповідь, тести, гаряче крісло, мікрофон, майстер-класи, тренінги, вікторини, конкурси, круглі столи, самостійна робота, краєзнавчо-географічні, уроки із застосуванням практичних навичок, уроки-суди, взаємооцінювання, а також наочність, ТЗН, Інтернет, комп'ютерні навчальні програми, електронний конспект, зацікавлення у майбутній професії, нові інструменти, новітній матеріал, творчість, все нове, цікаві дані, приклади тощо.

Таким чином, інноваційні технології, форми та методи проведення уроків, які подобаються учням, дуже різноманітні. Найпопулярнішими є ігрові методи (11,9%), використання на уроках комп'ютерної техніки (7,74%), перегляд відеофільмів (5,36%) тощо. Отже, доцільним є якомога ширше їх впровадження викладачами і майстрами виробничого навчання ПТНЗ у навчально-виховний процес.

На питання «Які труднощі виникають у Вас під час використання у навчальному процесі інноваційних технологій навчання, нетрадиційних методів і форм роботи?» педагогічні працівники відповіли таким чином: «проблеми не виникають» (5,88%); «виникають труднощі» (56,21%). Серед названих труднощів ми виокремили ті, які пов'язані: з самими викладачами (відсутність знань і навичок, брак інформації, відсутність методичного забезпечення, недостатньо часу для підготовки до уроку, пошуку матеріалу, розроблення роздаткового матеріалу та на самому уроці для впровадження інноваційних технологій навчання, нетрадиційних методів і форм роботи, недосконале знання комп'ютера викладачами, невміння використовувати та впроваджувати сучасні технології навчання, труднощі у виборі моменту, коли аудиторія готова до сприймання, співпраці, оскільки має бути певна психологічна ситуація, важко зацікавити всіх учнів, великі групи, недостатньо літератури з даної проблеми, у т. ч. методичної, відсутність практичних рекомендацій, а також виникають проблеми з керівництвом, яке постійно дає інші завдання); з учнями (низький загальноосвітній рівень учнів, непідготовленість учнів до такої роботи, різні рівні загальноосвітньої підготовки учнів, пасивність окремих учнів, неготовність учнів сприймати нововведення, учні не навчені до навчання нетрадиційними методами, але бажають цього, не всі учні володіють комп'ютером, невміння учнів працювати самостійно, відсутність мотивації у навчанні, незацікавленість до знань і вдосконалення (зростання) своєї особистості, учні мало мислять, самостійно важко вирішують поставлені завдання, учні мало читають, погано розмовляють, не вміють висловити думку (бракує слів), погане відвідування уроків); з матеріально-технічним і програмним забезпеченням (слабка матеріальна база, відсутність або недостатня кількість сучасних матеріалів, приладів, обладнання, інструментів, технічних засобів навчання, зокрема комп'ютерної техніки, мультимедійних засобів, відсутність відповідного програмного забезпечення, недостатня кількість відеофільмів, відсутність необхідної апаратури, брак коштів, відсутність наочності, сучасних підручників, не підведений Інтернет до всіх комп'ютерів у комп'ютерному класі, відсутність вільного доступу до комп'ютера).

Таким чином, у більшості педагогічних працівників ПТНЗ виникають труднощі під час використання у навчальному процесі інноваційних технологій навчання, нетрадиційних методів і форм роботи, які пов'язані, передусім з непідготовленістю самих викладачів до такої діяльності, низьким рівнем загальноосвітньої підготовки учнівської молоді, а також значною мірою – з недостатнім матеріально-технічним і програмним забезпеченням ПТНЗ.

Нам також цікаво було з'ясувати, чи заохочує керівництво навчальних закладів до впровадження сучасних освітніх технологій та яким чином це відбувається. 68,63% педагогічних працівників ПТНЗ відчують підтримку та заохочення керівництва у впровадженні сучасних освітніх технологій у навчально-виховний процес. При цьому окремі респонденти зазначали: «так, якщо бачить, що виходить», «частково», «по можливості», «не завжди», «дуже мало», «посередньо», «мабуть, заохочує, але?».

Незначна кількість (всього 8,5%) респондентів вказали, що керівництво навчального закладу не заохочує до впровадження сучасних освітніх технологій, та 22,87% не дали відповіді взагалі. Респонденти по-різному відчують підтримку керівництва у впровадженні сучасних освітніх технологій у навчально-виховний процес. 54,25% респондентів дали такі відповіді: заохочують всіма можливими способами, поновлюють матеріально-технічну базу, забезпечують комп'ютерною технікою та програмним забезпеченням, технічними засобами навчання, новою технікою, устаткуванням, забезпечують вільний доступ до Інтернету як викладачів та майстрів виробничого навчання, так і учнів, виділяють кошти на придбання нової літератури, сучасних підручників, сприяють впровадженню інноваційних технологій, надають методичні поради, проводять методичні заняття разом із методистом, проводять різні тренінги, лекції, впроваджують вивчення комп'ютера педагогічними працівниками, заохочують до участі у науково-практичних семінарах, конференціях, круглих столах, допомагають у пошуку потрібної літератури, журналів із новітніми технологіями, хвалять, преміюють, дають подяки, грамоти, підвищують категорії при атестації, нагороджують поїздками, стараються бути прикладом, зразком для інших, переконують, наполягають на використанні сучасних освітніх технологій, зокрема під час проведення відкритих уроків, а також шукають спонсорів, «озадачують» викладачів.

Нас також цікавило, чи використовують педагогічні працівники ПТНЗ у своїй роботі комп'ютер, інформаційно-комунікаційні технології. Більшість респондентів дали ствердну відповідь (69,28%): персональний комп'ютер, Інтернет, ноутбук, мультимедійні засоби, принтер, сканер, презентації, цифровий фотоапарат, фільмопроектор, DVD, бази даних, електронна пошта, програмовані розробки, електронні підручники, показ фільмів, при цьому педагогічні працівники ПТНЗ зазначали, що використовують їх «обов'язково», «в міру можливостей, бо їх недостатньо» у навчальних закладах. Не використовують у своїй роботі комп'ютер, інформаційно-комунікаційні технології 7,19% респондентів, при цьому вони вказують, що «не мають до них доступу». Частина викладачів зазначили, що використовують комп'ютерну техніку рідко (5,88%): «лише у процесі підготовки до уроку», «тільки на особливих уроках», «дуже рідко, бо немає у кабінеті». Частково використовують інформаційно-комунікаційні технології всього 1,96% респондентів. Така ж кількість респондентів використовує комп'ютер, але не у роботі (1,96%): «тільки вдома», «лише для себе». Таким чином, більшість опитаних (77,12%) використовують у своїй роботі комп'ютер, інформаційно-комунікаційні технології.

Педагогічні працівники (43,14%) перелічили низку труднощів, які виникають під час використання ними комп'ютера, інформаційно-комунікаційних технологій: низьке забезпечення навчальних закладів комп'ютерами, відсутність комп'ютера в навчальному кабінеті, відсутність вільного доступу до комп'ютера у навчальному закладі, застарілість наявних комп'ютерів і програмного забезпечення, мала кількість або й відсутність обладнаних комп'ютерних класів, відсутність мультимедійного проектора, відсутність інтерактивної дошки в навчальному закладі, відсутність або брак навчальних комп'ютерних програм, відсутній Інтернет для учнів, складність у використанні комп'ютера, невміння користуватися комп'ютерною технікою, недостатній рівень знань, малий досвід роботи з комп'ютерною технікою, брак навиків, відсутність інформаційної бази, мало інформації на потрібну тему, мало методичної літератури, мало матеріалів розроблено на державному рівні, матеріал записаний у різних форматах, незнання деяких програм, не повністю подана інформація, недосконалий технічний переклад, нові програми дуже дорого коштують, платні сайти, дошкуляють віруси, що знищують інформацію, тому й виходять із ладу технічні засоби навчання, недосконалі знання, обмаль часу, «стрімке зростання обсягів інформації + обмаль часу = менша ефективність роботи», незнання потрібних сайтів, комп'ютер втомлює.

На питання «Чи готові учні до використання комп'ютера та інформаційно-комунікаційних технологій?» найбільша кількість (60,13%) відповідей була позитивною,

при цьому респонденти давали такі коментарі: «так, тому що у нашому закладі є достатньо комп'ютерів», «так, це полегшує нашу роботу», «так, краще, ніж дорослі», «так, краще, ніж ми», «учні – так, я – ні». Негативну відповідь дали 3,27% респондентів.

Викладачі, майстри виробничого навчання та керівники професійно-технічних навчальних закладів зазначили, що нагальним є забезпечення повноцінного фінансування навчальних закладів, створення сучасної матеріально-технічної та методичної бази для підготовки майбутніх фахівців (забезпечення комп'ютерами, мультимедійними проекторами, дошками, обладнання кабінетів, майстерень сучасним устаткуванням, технічними засобами навчання, підручниками, відповідними методичними розробками з різних навчальних дисциплін), впровадження сучасних освітніх технологій, нових методів і форм роботи з учнями у навчальний процес, забезпечення навчальних закладів сучасними комп'ютерними програмами з усіх предметів, забезпечення доступу до Інтернету всіх учасників навчального процесу, розробка нових доступних підручників для підготовки фахівців різних професій, забезпечення методичною літературою з проблем впровадження сучасних освітніх технологій у навчально-виховний процес, належне апробування освітніх технологій на практиці (не впроваджувати нефункціональні методи).

На думку педагогічних працівників ПТНЗ, неналежною є їхня підготовка до використання комп'ютерної техніки та інформаційно-комунікаційних технологій, тому пропонується організувати у навчальних закладах навчання для педагогічного колективу, організувати з цих питань семінари, навчання для викладачів, майстрів виробничого навчання у ПТНЗ, видавати спеціальний вісник «Сучасні освітні технології», в якому друкувати методичні розробки вчителів-практиків із використанням сучасних освітніх технологій, а на курсах підвищення кваліфікації впровадити курс «Сучасні освітні технології», вдосконалювати навички роботи з комп'ютером.

Викладачів і майстрів виробничого навчання турбує рівень підготовки учнів до навчання у ПТНЗ, зокрема зазначається, що «учні володіють малим словниковим запасом слів і не можуть висловити свою думку», «має бути кращий рівень підготовки учнів у школі», «ми ж навчаємо учнів із середнім і початковим рівнем знань».

Респонденти також зазначають, що, впроваджуючи сучасні технології навчання, не варто відмовлятися від традиційних методів викладання, слід залишати частину навчального часу для живого спілкування. Ефективними мали б бути обмін досвідом із колегами, відвідання цікавих відкритих уроків, організація зустрічей із викладачами з-за кордону, оскільки в них більший досвід щодо впровадження нових технологій. Окрім того, впровадження сучасних освітніх технологій у навчальний процес має відбуватися на державному рівні при спільній зацікавленості всіх зацікавлених сторін у вирішенні цієї проблеми.

Таким чином, можна зробити висновок, що є потреба вивчення курсу «Сучасні освітні технології» викладачами професійно-технічних навчальних закладів.

Література:

1. Гузев В. В. Образовательная технология: от приема до философии / В. В. Гузев. – М. : Сентябрь, 1996. — 112 с.
2. Дзюба Л. А. Психологічні чинники впровадження сучасних освітніх технологій у вищому навчальному закладі : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності : 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Дзюба Лілія Анатоліївна. – Київ, 2003. – 15 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / Ілона Миколаївна Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 351 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ebk.net.ua/Book/pedagogics/dichkivska_ip/index.htm
4. Ксензова Г. Ю. Перспективные школьные технологии : учебно-методическое пособие / Г. Ю. Ксензова. – М. : Педагогическое общество России, 2000. – 224 с.
5. П'ятакова Г. П. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі : навчально-методичний посібник для студентів та магістрантів вищої школи / Г.П.П'ятакова, Н.М.Заячківська. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 55 с.

6. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. / О. М. Пехота, В. Д. Будак, А. М. Старева, К. Ф. Нор, В. І. Шуляр, І. М. Михайлицька, І. В. Манькусь, Т. В. Тихонова, О. Є. Олексюк, О. І. Балицький ; за ред. І. А. Зязюна, О. М. Пехоти. – К. : Видавництво А.С.К., 2003. – 240 с.

7. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учебное пособие / Г.К.Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 589 с.

Ключові слова: професійна підготовка, професійно-технічний навчальний заклад, сучасні освітні технології, інформаційно-комунікаційні технології.

Анализируется состояние использования современных образовательных технологий в профессиональной подготовке будущих специалистов в профессионально-технических учебных заведениях.

The author analyses the usage of modern educational technologies in vocational training of future specialist in vocational schools.

Keywords: vocational training, vocational school, modern educational technologies, information and communication technologies.